

Viite

PF0Y3WH3-1/24.02.2020

Asia

Tulevaisuusvaliokuntien maailmankonferenssi Suomessa 2022: edustustojen vastaukset toimenpidepyyntöön - YHTEENVETOA

Asiasanat ENNAKOINTI, ULKOPOLITIIKAN SUUNNITTELU

Hoitaa STU-00

Hoitaa UE

Koordinoi

Tiedoksi

ALI-01; ALI-02; ASA-01; ASA-02; AVS-KEO; AVS-PAL; AVS-POL; AVS-TUO; EUR-01; EUR-02; ITÄ-01; ITÄ-02; KEO-01; KEO-02; OIK-01; OIK-02; POL-01; POL-02; POL-30; PYMI; TUO-01; TUO-02; UKKMI-00; UMI-00; VIE-01; VIE-02; VIE-10; VIE-50; VSI-00
ABA; ABO; ADD; ALG; ALI-21; ANK; ASA-11; ASA-34; ATE; BAG; BAN; BEI; BEO; BER; BOG; BRA; BRN; BRY; BUD; BUE; BUK; CAN; DAR; DUB; HAA; HAN; ITÄ-21; ITÄ-22; JAK; KAB; KAI; KIO; KOB; KUL; LIM; LIS; LON; LUS; MAD; MAP; MEX; MOS; NAI; NDE; NIC; NUR; OSL; OTT; PAR; PEK; PRA; PRE; RAB; REY; RIA; RII; ROO; SEO; SIN; SNT; SOF; TAL; TEH; TEL; TOK; TUK; TUN; VAR; WAS; WIE; VIL; WIN; YAN; ZAG

Laatija jakanut Eduskunta/Tulevaisuusvaliokunta: Olli Hietanen VNK: Jaana Tapanainen-Thiess

Edustustoilla teetetyn kartoituksen pohjalta Latinalainen Amerikka edustaisi parlamentaaristen tulevaisuusvaliokuntien "keskittymää": Brasilian ja Chilen parlamenteissa toimii erillinen tulevaisuusvaliokunta, Argentiinassa on toiminut ja Uruguayhin on suunniteltu vastaavaa. Islannissa toimii niin ikään kansanedustajista koostuva tulevaisuusvaliokunta, mutta pääministerin alaisuudessa.

Tulevaisuuskysymyksiä käsitellään kuitenkin jollain tavalla ja tasolla 40 maan parlamenteissa. Useimmiten eri valiokunnat käsittelevät oman alansa tulevaisuuskysymyksiä: esim. koulutus, innovaatio ja/tai teknologia tyypillisimpinä aloina.

Muutamiin maihin on perustettu hallintoon tai parlamenttiin kytkeytyviä tutkimuslaitoksia, jotka tekevät tulevaisuus- ja ennakointityötä. Etelä-Korean ja Skotlannin vastaavat ovat ottaneet mallia Suomesta.

Lähes puolet saaduista vastauksista (41/84; ml. jalkamaat) vahvistivat parlamentaarisen tulevaisuustyön puuttumisen. Haasteeksi tulevaisuustyölle nousee esimerkiksi keskitetty vallanjako sekä taloudelliset haasteet.

Useissa vastauksissa korostettiin kiinnostusta tulevaisuustyötä kohtaan. Mahdollista tulevaisuusvaliokuntien maailmankokousta pidettiin toisissa maissa innoittajana mahdollisen oman parlamentaarisen tulevaisuuselimen perustamiselle.

Sisällys:

1. Taustaa
2. Tulevaisuusvaliokuntaa muistuttavat parlamentaariset elimet/tulevaisuustyö parlamenteissa
3. Parlamenttien alaiset tai niihin nivelyvät tulevaisuustyötä tekevät tutkimuslaitokset
4. Parlamenttien ulkopuolinen, valtionhallinnollinen tulevaisuus- ja ennakointityö
5. Yhteenveto vastauksista alueittain
6. Johtopäätöksiä

1. Taustaa

Toimeksianto tulevaisuusvaliokuntien tai vastaavien elinten kartoituksesta lähetettiin helmikuussa 2020 (ks. PF0Y3WH3-1) **yhteensä 74 edustustoon (kattaen myös näiden jalkamaita), joista 15.9. mennessä 58 lähettivät vastauksen.** Jalkamaat mukaan lukien **vastauksia saatiin kaiken kaikkiaan 84 maasta** (ks. liitteenä oleva Excel-taulukko). Koronapandemian vuoksi on oletettavaa, että vastauksia saapuu myös myöhemmin. Mahdollisten lisävastausten pohjalta tätä yhteenvetoa päivitetään.

Kyselyn tarkoitus oli kartoittaa vuonna 2022 mahdollisesti järjestettävää tulevaisuusvaliokuntien maailmankonferenssia varten, onko asemamaiden (+ nk. jalkamaiden) parlamenteissa Suomen tulevaisuusvaliokuntaa vastaavaa elintä.

Tuloksia esitellään TuV:n kokouksessa 18.9.2020.

Yleisemmin ennakointitoimintaa asemamaiden valtionhallinnoissa kartoitettiin vuonna 2018, minkä perusteella jonkinlaista ennakointia/tulevaisuustyötä tehtiin 36/57 maan ministeriöissä tai muissa organisaatioissa (ks. HEL7M0778-3).

2. Tulevaisuusvaliokuntaa muistuttavat parlamentaariset elimet/tulevaisuustyö parlamenteissa

Vastausten perusteella **varsinaisia tulevaisuusvaliokuntia löytyy lähinnä Latinalaisesta Amerikasta: Brasiliasta ja Chilestä.** Brasilian parlamentin ylähuoneessa (senaatissa) toimiva Comissão Senado do Futuro (CSF) koostuu 11 jäsenestä ja 11 varajäsenestä. Valiokunnan mandaattina on edistää keskustelua tulevaisuuteen liittyvistä teemoista ja maan tulevaisuudesta sekä parantaa senaatin toimintaa näihin teemoihin liittyen. Valiokunta käsittelee mm. teknologian roolia ympäristönsuojelussa sekä tekoälyn käyttämistä julkisessa hallinnossa. CSF kuulee käsittelemiinsä kysymyksiin liittyen sektoriministeriöitä sekä ulkopuolisia asiantuntijoita.

Chilen senaatin vuonna 2012 perustettu tulevaisuusvaliokunta la Comisión Desafíos del Futuro, Ciencia, Tecnología e Innovación koostuu viidestä jäsenestä. Valiokunnan kokouksiin osallistuu myös ulkopuolisia tahoja, kuten yliopiston rehtoreita tai tutkijoita kokouksen teemojen mukaan. Vuonna 2020 käsiteltyjä teemoja on ollut mm. tietojenkäsittely ja 5G, vihreä vety ja vetylaitokset, vuoden 2021 Congreso Futuron suunnittelu, julkisten sairaaloiden erikoistumisalojen laajentaminen, kuluttajan oikeudet ja työn tulevaisuus. Valiokunta on julkaissut viimeisimmän raporttinsa vuonna 2017, joka käsitteli tiede-, teknologia-, tieto- ja innovaatioministeriön perustamista. Valiokunta tekee myös yhteistyötä muiden tulevaisuusvaliokunta: vuonna 2019 valiokunta allekirjoitti yhteistyösopimuksen Argentiinan senaatin kanssa tulevaisuusvaliokunnan luomisesta.

Lisäksi Islannista löytyy Suomen tulevaisuusvaliokuntaa muistuttava elin. **Islannissa toimii ns. ”pääministerin tulevaisuusvaliokunta”**, joka perustettiin vuonna 2018 Suomen eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan inspiroimana. Valiokunta muodostuu kansanedustajista, vaikka se toimii PM:n alaisuudessa - mikä suo enemmän vapautta epäviralliseen keskusteluun ilman lakialoitetaakkaa. Samalla keskustelua tulevaisuusvaliokunnan liittämistä tiiviimmin parlamenttiin on käyty. Valiokunnan tehtäviä on mm. keskustella teknologisen muutoksen, edistyksen ja nk. neljännen teollisen vallankumouksen haas-

teista ja mahdollisuuksista, seurata megatrendejä -erityisesti ympäristö- ja väestökehitys-, joilla on todennäköinen suora vaikutus Islannin yhteiskuntaan tulevaisuudessa. Tulevaisuusvaliokunnan fokus on pitkän aikavälin tulevaisuus- ja ennakointityössä.

Myös Argentiinan senaatissa toimi tulevaisuusvaliokunta vuosina 2018-2019. Valiokunnan toiminta kuitenkin tyrehtyi uuden hallinnon aloittaessa joulukuussa 2019. Toiminnan palauttamisen mahdollisuutta ei ole poissuljettu.

Kaiken kaikkiaan tulevaisuustyötä tehdään joko parlamenteissa tai niiden ulkopuolella yhteensä 40 maassa (ks. Excel-taulukko). Näistä 32 maassa tulevaisuustyö tapahtuu pelkästään parlamenteissa. **Suurimmassa osassa tulevaisuus- ja ennakointityöstä vastaa jokin tietty valiokunta tai muutamat valiokunnat.** Useimmiten näiden valiokuntien vastuulla on teknologiaan, tieteeseen, ympäristöön ja kestävään kehitykseen tai koulutukseen liittyvät aiheet. Esimerkiksi Puolan parlamentin alahuoneen digitalisaatio-, innovaatio- ja modernin teknologian valiokunta käsittelee tulevaisuuskysymyksiä. Vietnamin tulevaisuudesta vastaa tiede-, teknologia- ja ympäristövaliokunta, jonka mandaatti kattaa myös osan eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan tehtävistä.

Muissa tapauksissa tulevaisuus- ja ennakointityö on hajautettu kaikkien tai lähes kaikkien valiokuntien omille vastuualueille. Näin toimitaan esimerkiksi Italiassa, Moldovassa, Intiassa, Japanissa ja Uudessa-Seelannissa.

Muutamissa tapauksissa tulevaisuuteen liittyviä kysymyksiä käsitellään sekä parlamentissa että sen ulkopuolella; esimerkiksi Yhdysvalloissa kongressin valiokunnat, edustajainhuoneen ja senaatin komiteat sekä kongressin toimintaa tukevat useat itsenäiset ryhmät tekevät tulevaisuustyötä.

Vastausten pohjalta yllättää, että maailman lähes kiistattomana ennakointiykkösenä pidetyn Singaporen parlamentista puuttuu varsinainen tulevaisuusvaliokunta. Tulevaisuustyö on hajautettu muutamaani valiokuntaan, kuten esimerkiksi finanssivalvonnan valiokuntaan (financial oversight committee) sekä arviointivaliokuntaan (the estimates committee). Tämä on ristiriidassa Singaporen valtionhallinnon vanhan ja kansainvälisesti arvostetun tulevaisuustyöroolin kanssa (Singaporen hallituksen ennakointityöstä vastaa osana PMI:n kanslian strategiaryhmää The Centre for Strategic Futures- CSF).

Useimmista vastauksista ilmenee, että tulevaisuustyö ei ole kovin säännönmukaista tai pitkäjänteistä. Koska tarkkaa mandaattia tulevaisuustyötä osittain kattavilta komiteoilta ei ole saatu, on syytä olettaa, että tulevaisuuskysymyksiä käsitellään lähinnä tarpeen mukaan.

3. Parlamenttien alaiset tai niihin nivellyt tulevaisuustyötä tekevät tutkimuslaitokset

Sekä parlamenteissa että niiden ulkopuolella tulevaisuustyötä tekeviä maita on vastausten mukaan 10. **Etelä-Koreassa ja Iso-Britanniassa tulevaisuustyöstä vastaavat lähinnä parlamentin kanssa yhteistyötä tekevät tutkimuslaitokset.** Etelä-Korean The National Assembly Futures Institute (NAFI) kehittää pitkän aikavälin strategioita keskittymällä ennakointiin ja kehitykseen. NAFI:a johtaa parlamentin puhemies, ja instituutti pyrkii sanoittamaan ja kuvaamaan meneillään olevaa yhteiskunnallista muutosta.

Iso-Britanniassa Parliamentary Office of Science and Technology (POST) –tutkimuslaitos käsittelee tulevaisuuskysymyksiä. POST koostuu 14 parlamentaarikosta, tutkijoista sekä parlamentin tietopalvelun ja valiokuntien virkamiesten edustajista. POST toimii myös siltana tutkimuksen ja politiikan välissä.

Skotlannin parlamentilla taas on oma ajatushautomo Scotland's Futures Forum, joka pyrkii katsomaan Skotlannin tulevaisuutta pitkällä tähtäimellä. Ajatushautomon esikuvana toimi eduskunnan tulevaisuusvaliokunta.

Ruotsissa toimii eduskunnan arviointi- ja tutkimussihteeristö, joka tekee tulevaisuustyötä valiokuntien pyynnöstä.

Kyproksella toimii rinnakkaisparlamentti (parallel parliament), joka käsittelee tutkimusta, innovaatiota ja digitaalista hallintoa.

4. Parlamenttien ulkopuolinen, valtionhallinnollinen tulevaisuus- ja ennakointityö

Vastausten perusteella 9 maassa tulevaisuustyötä tehdään vain parlamenttien ulkopuolella. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset pääministerin tai presidentin alaiset toimijat. Egyptissä toimii pääministerin alainen tutkimuslaitos, joka pyrkii ennakoimaan ja koordinoimaan tulevaisuuden eri näkymiä päätöksentekoa varten. Turkissa parlamentilla ei ole juuri päätösvaltaa, vaan valta on keskitetty presidentille; hallituksen sisällä toimiva presidentinhallinnon strategia- ja budjettineuvosto käsittelee tulevaisuuden suunnitelmia ja skenaarioita.

Uudessa-Seelannissa tehdään tulevaisuustyötä hajautetusti parlamentin valiokunnissa, mutta lisäksi myös pääministerin ja kabinetin alaisessa poliittisessa Futures Thinking -hankkeessa. Hankkeen tavoitteena on rohkaista valtion virastoja käsittelemään tulevaisuusasioita sekä tarjota tarvittavat resurssit virkamiehille. Lisäksi Uudessa-Seelannissa tulevaisuustyötä tekee tuottavuuskomissio (Productivity Commission), joka on tutkimusta ja neuvoa tarjoava riippumaton yksikkö, sekä strateginen tulevaisuusryhmä (The Strategic Futures Group), joka toimii foorumina virkamiehille tietojen vaihtoon, valmiuksien rakentamiseksi ja kehittämiseksi ja ennakkoinnin sisällyttämiseksi julkisen sektorin toimintaan.

Namibiassa puolestaan toimii hallitusvetoinen kansallinen suunnitteluvirasto (National Planning Commission), jonka vastuulla on kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen. Namibian tulevaisuustyö keskittyy YK:n Agenda 2030:n ja Afrikan unionin Agenda 2063:n toimeenpanoon.

Perussa tulevaisuustyötä käsittelee kansallinen strategisen suunnittelun keskus (National Centre for Strategic Planning; CEPLAN). Malesiassa puolestaan vuonna 2012 perustettu Malaysian Foresight Institute käyttää ennakointiin liittyviä työkaluja päätöksenteossa tarjoamalla hallitukselle, teollisuudelle ja akateemisille toimijoille yhteinen keskustelualusta.

Qatarissa tulevaisuusorientoitunutta työtä tehdään parlamenttia vastaavan Shura-neuvoston pysyvissä valiokunnissa. Neuvoston rooli tosin on lähinnä neuvoa antava.

5. Yhteenveto vastauksista alueittain (N.B. laskussa huomioitu myös jalkamaat)

Pohjoismaat

Islannissa toimii parlamentaarikoista koostuva tulevaisuusvaliokunta PMI:n alaisuudessa. Myös Tanskassa ja Ruotsissa tehdään tulevaisuustyötä, joskin Tanskassa työ keskittyy Agenda 2030:n ja tästä vastaa yhteisparlamentaarinen 2030 –verkosto, Ruotsissa tulevaisuustyöstä eduskunnan arviointi- ja tutkimussihteeristö valiokuntien pyynnöstä. **Norjassa tulevaisuustyötä ei saadun vastauksen mukaan toteuteta lainkaan.**

EU-maat

EU:sta vastauksia on saatu 22/27 jäsenmaasta. **Valtaosassa EU-maita tulevaisuustyötä tehdään parlamenttien eri valiokunnissa sekä muutamissa tapauksissa sekä parlamentissa, että sen ulkopuolella, mutta varsinaista tulevaisuusvaliokuntaa ei ole missään jäsenmaassa Suomen lisäksi.** Alankomaissa tulevaisuustyötä teetetään riippumattomilla tutkimuslaitoksilla tai neuvostoilla. EU-maista vain Irlannissa ja Kroatiassa ei saatujen vastausten pohjalta tehdä ollenkaan tulevaisuus- tai ennakointityötä.

Muut Euroopan maat

EU:n ulkopuolisista Euroopan maista vastauksia on tullut **13. Suurimmassa osassa näiden maiden parlamenteista toteutetaan tulevaisuus- ja ennakointityötä jonkinlaisessa muodossa.** Osassa,

kuten Iso-Britanniassa, tulevaisuustyötä tehdään yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa. Bosnia-Hertsegovinassa, Pohjois-Makedoniassa ja Venäjällä ei saatujen vastausten pohjalta tehdä tulevaisuustyötä.

Aasia

Aasian alueelta vastauksia on saatu 23. Useimmissa maissa **tulevaisuustyötä tehdään parlamenteissa joko yhdessä tai useammassa valiokunnassa**. Etelä-Koreassa tulevaisuustyöstä vastaa parlamenttiin sidonnainen tutkimusinstituutti NAFI. Saatujen vastausten pohjalta ainoastaan Kazakstanissa ja Kirgisiassa ei toteuteta tulevaisuustyötä missään muodossa. Pääsyyinä tähän on maiden parlamenttien heikko asema päätöksenteossa, eikä tulevaisuustyö vastauksen mukaan ole muutenkaan tuttu konsepti näissä maissa.

Afrikka

Afrikasta vastauksia on saatu 8. Vastausten pohjalta **Egypti ja Namibia ovat ainoita valtionhallinnon tasolla tulevaisuustyötä tekeviä maita Afrikassa**. Namibiassa tulevaisuustyö toteutetaan kestävän kehityksen viitekehyksessä kansallisessa suunnitteluvirastossa, Egyptissä pääministerin alaisessa tutkimuslaitoksessa. Sambian, Zimbabwen, Malawin ja Kongon demokraattisen tasavallan parlamenteissa tulevaisuuskysymyksiä ei käsitellä lainkaan.

Australia ja Oseania

Sekä Australiassa että Uudessa-Seelannissa tulevaisuustyötä toteutetaan hajautetusti parlamenteissa. Lisäksi Uudessa-Seelannissa tulevaisuustyötä tukevat myös tuottamuskomissio, pääministerin ja kabinetin alainen hanke Futures Thinking, sekä strateginen tulevaisuusryhmä The Strategic Futures Group.

Etelä-Amerikka ja Karibia

Tältä alueelta vastauksia on saapunut 8. **Brasilian ja Chilen parlamenteissa toimii tulevaisuusvaliokunta**. Argentiinan senaatissa oli toiminnassa tulevaisuusvaliokunta 2018-2019. Uruguayssa on käyty dialogia Suomen kanssa tulevaisuusvaliokunnan perustamisesta, mutta toistaiseksi valiokuntaa ei ole perustettu.

Pohjois-Amerikka

Pohjois-Amerikasta vastauksia saapui kaikista kolmesta edustustoista (ml Meksiko jalkamaiseen). **Sekä Kanadassa että Yhdysvalloissa huomioidaan tulevaisuuskysymykset parlamentaarisessa työssä**. Yhdysvalloissa tulevaisuuskysymyksiä käsitellään niin kongressissa kuin sen ulkopuolella useiden toimijoiden myötä. Kanadassa ei ole tulevaisuusvaliokuntaa, mutta mandaatillaan pysyvä teollisuus-, tiede-, ja teknologiavalioikunta käsittelee asioita, jotka kuuluvat Suomen tulevaisuusvaliokunnan mandaattiin. Meksikossa ei (parlamentissa) saatujen tietojen pohjalta tehdä tulevaisuustyötä.

6. Johtopäätöksiä

Vastausten perusteella voidaan päätellä, että **tulevaisuus- ja ennakointityöstä parlamenteissa ja niiden ulkopuolella vastaa hyvin heterogeeninen joukko**. Tulevaisuustyön tekeminen hajautetusti useassa valiokunnassa tai sen sisällyttäminen yhteen valiokuntaan, tutkimuslaitoksissa tai muissa valtionneuvostollisissa elimissä viittaa toiminnan epäsystemaattisuuteen. Tulevaisuustyö ei myöskään – paradoksaalisesti – vaikuta olevan erityisen pitkäjänteistä tai suunnitelmallista, mitä voi osaltaan selittää vaalisyklien koettu lyhyys.

Varsinaisten parlamentaaristen tulevaisuusvaliokuntien keskittyminen Latinalaiseen Amerikkaan yllätti hienoisesti. Vastausten perusteella varsinaiset Suomen TuV:n vastineet löytyvät Brasiliasta ja Chilestä. Samoin Argentiinan parlamentissa toimi tulevaisuusvaliokuntaa vastaava aina vuoteen 2018 asti. Ja Uruguayssa on keskusteltu Suomen mallia vastaavan perustamisesta.

Lisäksi **Islannin kansanedustajista koostuva - mutta pääministerin alaisuudessa toimiva - tulevaisuusvaliokunta** muistuttaa Suomen eduskunnan tulevaisuusvaliokuntaa.

Lähes puolet vastauksista ilmaisivat tulevaisuus- ja ennakointityön puuttuvan maidensa parlamenteista täysin. Näiden maiden joukossa oli myös Norja, joka on ainoa Pohjoismaista, jossa tulevaisuustyötä ei tehdä millään tasolla. Käytännössä ennako-oletus, että tulevaisuusvaliokuntia löytyisi esim. Viron ja Ranskan parlamenteista osoittautui vääräksi. Lisäksi Singapore ja Arabiemiraatit herättivät kysymyksiä: tulevaisuustyötä tiedetään olevan paljonkin, mutta ei parlamentaarisella tasolla.

Saatuja vastauksia tulkitessa herää **kysymys vaaleilla valittujen kansanvallan edustajien äänen kuulumisesta tulevaisuustyössä.** Jos tulevaisuus- ja ennakointityötä toteutetaan pääasiallisesti demokraattisesti valittujen toimijoiden ulkopuolella, jääkö siitä tärkeä ulottuvuus pois? Jatkokysymykseksi nouseekin, pidetäänkö tulevaisuustyötä liian itsestään selvänä, jotta se tulisi erikseen ja eksplisiittisesti sisällyttää parlamentin valiokuntien toimintaan; Vai pidetäänkö ennakointia/tulevaisuustyötä kenties liian monimutkaisena ja/tai epämääräisenä äänestäjille selitettäväksi, jolloin helpompi ratkaisu on jättää se ulkopuolisille tahoille tai kokonaan pois?

Mielenkiintoa aiottuun tulevaisuusvaliokuntien maailmankonferenssiin osallistumiseen sekä mahdolliseen tulevaisuusvaliokunnan vastinparin perustamiselle oli saaduista vastauksista selvästi tulkittavissa. Esimerkiksi Portugali on osoittanut kiinnostusta Suomen mallin mukaisen tulevaisuusvaliokunnan perustamiseen. Virossa puolestaan suunniteltiin tulevaisuusvaliokuntaa, mutta päädyttiin parlamentin osana toimivan ennakointikeskuksen (Eesti Arenguseire Keskus; Foresight Center) perustamiseen vuonna 2016.

Muutammat vastaajat aprikoivat, että tulevaisuusvaliokuntien maailmankonferenssin tai laajemmin parlamentaarisen tulevaisuustyön maailmankonferenssin myötä kiinnostus tulevaisuusvaliokunnan perustamiseksi voisi johtaa konkreettisiin toimiin. **Toistaiseksi saatujen vastausten perusteella maailmankonferenssiin kutsuttavien joukon olisi edustettava melko moninaisia parlamenteissa, sen puitteissa tai sen kanssa yhteistyössä tulevaisuustyötä tekeviä tahoja.**

LIITTEET

-Taulukko sekä pidempi narratiivi vastauksista